UN NOU SIT DE LA SFÂRȘITUL EPOCII BRONZULUI PE VALEA MUREȘULUI MIJLOCIU.
RAPORT PRELIMINAR ASUPRA CERCETĂRILOR ARHEOLOGICE PREVENTIVE DE LA
AUREL VLAICU-OBREZA

CORINA BORȘ, LUCIANA RUMEGA-IRIMUȘ, VLAD RUMEGA-IRIMUȘ,
SEBASTIAN DOBROTĂ, CĂTĂLIN RIȘCUȚA, COSTIN ȚUȚUIANU

A NEW SITE OF THE LATE BRONZE AGE ON THE MIDDLE MUREȘ VALLEY.
PRELIMINARY REPORT REGARDING THE PREVENTIVE ARCHAEOLOGICAL EXCAVATIONS
AT AUREL VLAICU-OBREZA

The preventive archaeological research campaign 2012 on the newly discovered site Aurel Vlaicu–Obreza (Hunedoara County) was occasioned by the construction works of A1 motorway, developed along the 4th pan-European transportation corridor, running from West to East along the middle Mureș valley. The site was preliminary identified in autumn 2008, following the archaeological survey made by a team of the Museum of Dacian and Roman Civilisation (Deva). Later on, when the exact location of the future motorway was set, a more thorough field survey was undertaken by a team of the National History Museum of Romania. Still in autumn/winter 2011 the archaeological site was overlapped by an apple trees orchard, which impacted significantly the site's integrity and stratigraphy, along with an irrigation underground system (water supply pipes).

The preventive archaeological investigations lasted 6 weeks (July–August 2012) and confirmed an important presence of archaeological vestiges. Throughout an open area archaeological excavation, between km 4+900 and km 5+150 of the A1 motorway, section 1 was fully investigated an area of about 1ha, where 133 archaeological complexes (semi-sunken pit dwellings, refuse pits, extraction pits and remains of the so-called “culture layer”) were outlined. By opening 7 main trenches (S₀₀₁–S₀₀₇) was possible to observe the concentration of archaeological features in the area between km 5+020 and km 5+150, further confirmed by opening of 11 excavation areas (S₁–S_{X1}).

The archaeological discoveries made at Aurel Vlaicu - Obreza indicate the existence of a prehistoric settlement, most probably with a single layer of habitation (significantly disturbed in the upper part). The absence of certain constructive elements like walls, floor boards, hearths etc. *in situ* are determining – at least for the moment – a cautious approach regarding the functionality of the archaeological vestiges. Also worth to mention the rather small number of pottery found, the high degree of fragmentation of the ceramic material (except six vessels broken *in situ*), but the large quantity of animal bones. Since the post-excavation analysis of the archaeological material is on-going one only can consider certain work hypothesis in regard to the site's chronology and functionality. Other finds made in here are bronze objects, bone tools (including crenated *scapulae*) and fragmentary lithic objects. There have been found a series of fragments characteristic to the Noua type pottery, and fragments of black polished channelled pottery, specific to the early Hallstatt period.

Based on the preliminary post-excavation analysis, the site from Aurel Vlaicu–Obreza is a prehistoric settlement of the Late Bronze Age / Early Iron Age. Within certain archaeological complexes were found in association elements typical for the Noua culture (e.g. handles with knobs, crenated *scapulae*) with black polished channelled pottery. These discoveries bring new evidence for a much thorough analysis regarding the transition period of Late Bronze Age to Early Iron Age in south-west Transylvania.

KEYWORDS: Late Bronze Age, Early Hallstatt, Noua culture, Gáva culture, Cugir-Band group
CUVINTE CHEIE: Bronz târziu, Hallstatt timpuriu, cultura Noua, cultura Gáva, grupul Cugir-Band

INTRODUCERE

Existența sitului de la Aurel Vlaicu - Obreza a fost semnalată inițial în toamna anului 2008, în contextul efectuării diagnosticului arheologic preliminar de către o echipă de arheologi de la Muzeul Civilizației Dacice și Romane (Deva) pe traseul – mai mult sau mai puțin cert la acea dată

– autostrăzii A1: Orăștie – Sibiu, porțiunea situată în jud. Hunedoara¹. Cu acel prilej, au fost realizate numai o serie de recunoașteri de teren – pe o arie cu mult mai extinsă decât variantele de traseu prezumtiv ale viitoarei autostrăzi –, precum și o serie de investigații documentare (Pl. I). Ulterior, având în vedere definitivarea proiectului viitoarei căi rutiere, o echipă de specialiști din cadrul Muzeului Național de Istorie a României a realizat – în toamna anului 2011 – un diagnostic teoretic și de teren, inclusiv o serie de sondaje care să permită o delimitare mai exactă a zonelor cu potențial arheologic ce urmau să fie direct afectate de construirea viitoarei autostrăzi² (Pl. V). Cu același prilej a fost întreprinsă și o primă cercetare a surselor documentare geografice și istorico-arheologice cu privire la arealul în care este amplasat situl în discuție (Pl. II).

Se cuvine menționat faptul că până în toamna/iarna anului 2011 zona sitului era încă acoperită de o livadă de pomi fructiferi, care a afectat semnificativ configurația și stratigrafia sitului. De asemenea, în zona sitului a existat anterior și un sistem de irigație cu elemente subterane (conduite de aducțiune) care a afectat, de asemenea, depunerile arheologice (Pl. I, III).

În contextul derulării Programului Național de Cercetare „Autostrada”³, pornind de la solicitarea firmei STRABAG S.R.L. adresată Muzeului Național de Istorie a României, în prima parte a trimestrului I al anului 2012, între cele două părți a fost încheiat un contract de prestare servicii în vederea efectuării lucrărilor de cercetare arheologică preventivă pe traseul viitoarei autostrăzi A1: Orăștie – Sibiu, Lot 1: Orăștie – Sebeș (km 0+000–24+110), în scopul întocmirii documentațiilor de specialitate necesare derulării procedurii de descărcare de sarcină arheologică, în conformitate cu prevederile legale.

Per ansamblu, raportat la întregul lot 1 al autostrăzii amintite, evaluarea arheologică (teoretică și de teren) desfășurată în perioada octombrie – decembrie 2011, cât și cercetarea arheologică preventivă efectuată în perioada lunilor martie – octombrie 2012 au fost realizate în conformitate cu legislația în vigoare privind protejarea patrimoniului arheologic (OG nr. 43/2000 cu modificările ulterioare, OMCC nr. 2392/2004 și OMCPN nr. 2613/2011), în baza autorizațiilor emise de către Ministerul Culturii și Patrimoniului Național, coordonarea generală a proiectului fiind asigurată de către Muzeul Național de Istorie a României, dr. Paul Damian fiind responsabil de proiect. În ceea ce privește situl arheologic de la Aurel Vlaicu -Obreza, echipa de cercetare în teren a fost coordonată de dr. Corina Borș (responsabil științific, arheolog specialist), fiind alcătuită din cinci arheologi, dintre care trei angajați contractuali în cadrul Muzeului Național de Istorie a României, respectiv doi arheologi angajați permanenți ai Muzeului Civilizației Dacice și Romane (Deva), aceștia din urmă fiind cooptați în colectivul de cercetare în baza unui contract instituțional de subcontractare încheiat între cele două muzee amintite⁴.

Cercetările arheologice cu caracter preventiv, efectuate în vara anului 2012, de-a lungul a șase săptămâni (iulie – august 2012; program de lucru de 10 ore zilnic, 6 zile pe săptămână cu excepția zilelor cu intemperii), au confirmat prezența substanțială a potențialului arheologic semnalat anterior, aducând însă o serie de reconsiderări de ordin cronologic, fiind identificate și investigate exhaustiv 133 de complexe arheologice distribuite pe o suprafață de circa 1,75 ha, între km 4+900 și 5+150 ai traseului autostrăzii A1: Orăștie – Sibiu, tronson 1 (km 0–24+000) (Pl. III–VI).

În acest context a fost investigată exhaustiv, prin săpătură arheologică de tip „open area excavation”⁵, o suprafață de 9.521 m², situată între km 4+900 și 5+150 ai autostrăzii A1, anume în ampriza acesteia cu o deschidere de circa 70–75 m. Practic, prin deschiderea a șapte secțiuni magistrale (identificate cu siglele S₀₀₁–S₀₀₇) s-a putut observa preliminar faptul că vestigiile arheologice se concentrau preponderent în zona cuprinsă între km 5+020 și 5+150; odată cu deschiderea suprafețelor de cercetare (identificate cu siglele S_I–S_{XI}) acest fapt a fost clar confirmat.

¹ Riscuța *et alii* 2011, 62

² Damian *et alii* 2012, 280

³ Programul național de cercetare amintit a fost instituit prin Ordinul comun nr. 635/2492/2010 al Ministerului Transporturilor și Infrastructurii și al Ministerului Culturii și Patrimoniului Național, textul integral al documentului legislativ fiind disponibil on-line la adresa <http://www.cimec.ro/Legislatie/Autostrada-653-2010-MinisterulTransporturilorșiInfrastructurii.pdf>.

⁴ Borș *et alii* 2013, 211–212

⁵ Principiul pe care se bazează săpătura de tip „open-area excavation” (n.n. *săpătură în suprafață deschisă*) este acela că astfel, în chip ideal, este investigat întregul sit, prin expunerea, înregistrarea și îndepărtarea fiecărui „depozit” arheologic, în mare măsură în ordinea inversă a formării respectivelor depuneri. De exemplu, vezi Drewett 2011, 92–93.

Date fiind caracteristicile și distribuția complexelor arheologice identificate, a fost posibilă extinderea săpăturii arheologice spre nord cu circa 15–20 m dincolo de zona de impact propriu-zis a traseului viitoarei autostrăzi, între km 5+020 și 5+150, până la limita de proprietate rezultată din exproprierile pentru construirea acestei căi rutiere (Pl. V–VI).

Cercetarea arheologică preventivă a sitului în discuție a urmărit să determine, pe cât mai mult posibil, natura și distribuția spațială a eventualelor vestigii arheologice în cuprinsul zonei direct afectate de viitoarele lucrări de construire a autostrăzii amintite. Astfel, pentru atingerea obiectivelor stabilite prin proiectul de cercetare au fost utilizate diverse metode, tehnici și bune practici de specialitate uzuale în domeniul arheologiei preventive și cercetării de teren care au vizat salvagardarea prin înregistrare (*preservation by record*⁶) a contextelor și vestigiilor arheologice identificate în cuprinsul sitului în discuție.

Prezentul articol prezintă o serie de date preliminare generale referitoare la rezultatele cercetărilor arheologice preventive efectuate în perimetrul sus-menționat, în vara anului 2012, respectiv ale analizelor post-săpătură desfășurate începând din toamna aceluiași an și până în prezent în legătură cu materialele arheologice descoperite în cadrul sitului Aurel Vlaicu - Obreza. Facem precizarea că, la data apariției acestui articol, este în curs de pregătire publicarea integrală a rezultatelor cercetărilor arheologice preventive, efectuate în vara anului 2012 în cadrul sitului Aurel Vlaicu - Obreza, volumul urmând să apară în cadrul seriei monografice editate de Muzeul Național de Istorie a României.

DATE FIZICO-GEOGRAFICE PRIVIND SITUL

Situl arheologic Aurel Vlaicu - Obreza este situat la circa 0,50 km sud de traseul DN 7/E 68, între localitățile Șibot (jud. Alba), spre est și Orăștie (jud. Hunedoara), spre vest, aproximativ la limita administrativă dintre cele două județe (coordonate: 45°54'37"N / 23°16'40"E). Din punct de vedere administrativ, situl este localizat pe teritoriul județului Hunedoara, unitate administrativ-teritorială aflată în partea sud-vestică a Transilvaniei și care ocupă o parte din bazinele hidrografice ale Mureșului și Jiului (Pl. I).

Din punct de vedere geografic, situl în discuție se află poziționat în cuprinsul Culoarului Orăștiei, situat pe cursul mijlociu al Mureșului, între localitățile Sebeș și Orăștie⁷. Culoarul Orăștiei este mărginit la nord de Carpații Apuseni de sud (Munții Metaliferi și Trascăului), iar la sud de Carpații Meridionali (Munții Șureanu).

Din punct de vedere geologic, teritoriul județului Hunedoara suprapune două mari unități tectonice structurale: autohtonul danubian și pânza getică⁸. Astfel, Carpații Meridionali aparțin zonei cristalino-mezozoice, iar Carpații Apuseni de sud zonei sedimentar-vulcanice. Culoarul Orăștiei are un caracter deluros în partea sa sudică, în vreme ce partea sa nordică este alcătuită din terase și lunci⁹.

⁶ În general, sub acest concept se înțelege identificarea și cercetarea exhaustivă a unor situri (vestigii) arheologice, efectuate în contextul amenințării integrității acestora de către viitoare activități de construire sau în cel al realizării unui studiu de impact asupra mediului (situație prevăzută în Convenția La Valletta și legiferată în legislația românească referitoare la protejarea patrimoniului arheologic). O asemenea abordare este complementară – după caz, în funcție de semnificația și importanța descoperirilor – demersului de conservare *in situ* a unora dintre vestigii, precum și cu o serie de măsuri preventive ce pot fi întreprinse pentru a salvarda un sit identificat, dar ne-excavat. Conceptul de „*păstrare prin înregistrare*”/„*salvagardare prin studiu*” este relativ nou și neclar explicat – pentru moment – în cadrul politicilor de protejare a patrimoniului arheologic prevăzute de legislația românească de specialitate, dar este aplicat, pe scară largă, în numeroase țări europene și în SUA. Pentru mai buna înțelegere a acestui concept în practica arheologică internațională vezi: *preservation by record* – Roskams 2001, 35–36; Grant, Gorin, Fleming 2008, 348; PPG16, secțiunea 25; *mitigation through data recovery* – Neumann, Sanford 2001, 201–242; Greene 2002, 104–105; Grant, Gorin, Fleming 2008, 30, 348; *sauegarder par l'étude* – în sensul dat în Franța de legea arheologiei preventive, respectiv Legea nr. 2001–44/2001.

⁷ Orghidan 1969, 112

⁸ *** 1982, 513

⁹ *** 1982, 514

În ceea ce privește reperele hidrografice, zona sitului Aurel Vlaicu - *Obreza* este mărginită la nord de valea mijlocie a Mureșului, la est de valea râului Cugir și la vest de pâraul Vaidei. Situl arheologic este situat în partea nordică a Dealului Înalt (altitudine maximă 498 m), aparținând Dealurilor Subcarpatice Meridionale, fiind situat în zona de contact cu lunca extinsă a Mureșului mijlociu.

Dealurilor înalte din acest areal le corespund solurile brune și brun-roșcate de pădure, slab sau puternic podzolite sau podzolite secundar, în vreme ce pe terasele și dealurile piemontane din depresiuni sunt frecvente asocierile de cernoziomuri, soluri brune de terasă, solurile brune și cele brun roșcate de pădure¹⁰. De-a lungul văii Mureșului, râu având o luncă extinsă, există soluri aluviale, gleice și cernoziomuri levigate.

Micro-zona geografică unde este situat situl este caracterizată printr-un climat continental moderat de deal.

Deși documentele cartografice din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea nu arată clar acest lucru, este de presupus că până în a doua jumătate a secolului XX zona sitului va fi fost acoperită de pășuni și/sau păduri de foioase, ulterior însă aceasta a fost defrișată pentru practicarea agriculturii, iar după anii '70 pentru plantarea și exploatarea unei livezi de pomi fructiferi (meri, peri) (Pl. II).

DATE ISTORICO-ARHEOLOGICE REFERITOARE LA ZONA LOCALITĂȚII AUREL VLAICU

Cu privire la localitatea Aurel Vlaicu, jud. Hunedoara (denumită în trecut Bințiș, respectiv în germană *Benzenz* sau *Benzendorf*, iar în maghiară *Bencenc*), există o serie de semnalări de interes istorico-arheologic în literatura de specialitate. Este vorba exclusiv de descoperiri întâmplătoare efectuate în cursul secolului trecut în mai multe puncte din vecinătatea localității amintite. Informații destul de generale cu privire la aceste descoperiri se regăsesc și în *Arhiva Repertoriului Arheologic al României*¹¹, respectiv în *Repertoriul arheologic al județului Hunedoara*¹². Astfel, principalele descoperiri arheologice din vecinătatea sitului cercetat de noi în vara anului 2012 sunt:

- la vest de sat, pe prima terasă de pe malul stâng al Mureșului, a fost indicată existența unei așezări preistorice încadrabilă în perioada timpurie a epocii bronzului¹³;
- din punctul numit *După Sat* provin materiale ceramice specifice bronzului timpuriu (grupul Copăceni)¹⁴;
- la est de sat, în apropierea clădirilor IAS au fost semnalate materiale ceramice aparținând culturii Wietenberg¹⁵;
- de la nord de sat, către Mureș, în punctul numit *Voievozi*, provin o serie de materiale ceramice aparținând culturii Wietenberg (începutul fazei a III-a)¹⁶;
- din zona localității, fără alte precizări, provine un vas caracteristic manifestărilor de tip Balta Sărată¹⁷;
- din zona localității, din inventarul unor complexe, provin o serie de materiale „barbotinate”, asociate, în cazul unui complex cu materiale de tip Band - Cugir (Ha A₁ – Ha A₂), caracteristice perioadei de la sfârșitul epocii bronzului și începutul primei epoci a fierului¹⁸;
- la sud de sat, în zona căii ferate Arad – Teiuș, cu ocazia unor lucrări la terasament, în anul 1957 a fost descoperit un depozit de bronzuri (constituit dintr-un fragment din partea

¹⁰ *** 1980, 33

¹¹ Resursă disponibilă on-line la adresa <http://www.cimec.ro/scripts/ARH/RAR-Index/sel.asp> (accesat 15.10.2014)

¹² RAH, 23

¹³ Popa 1998, 52

¹⁴ Popa 2011, 168

¹⁵ Andrișoiu 1979, 16

¹⁶ Popa 2011, 210, n. 832 cu referințele bibliografice anterioare

¹⁷ Popa 2011, 220–221

¹⁸ Popa, Totoianu 2010, 187, 208–209, pl. 73/3, 20–22; Popa 2011, 235

- superioară a unei spade cu limbă la mâner și o seceră cu cârlig fragmentară), încadrat în seria Uriu – Domănești (Uriu – Opályi), respectiv databil la nivel de Bz D – Ha A¹⁹;
- la sud de sat, în punctul *Izvorul Rece* (în imediata vecinătate a traseului DN 7/E 68), pe o terasă situată la est de localitate, mărginită la vest de un pârau și la sud de calea ferată Arad – Teiuș, au fost recoltate fragmente ceramice databile în perioada Hallstatt-ului timpuriu și epoca romană²⁰;
 - tot din zona de la sud de sat, în punctul *Izvorul Rece* (în imediata vecinătate a traseului DN 7/E 68), au fost recent semnalate o serie de materiale hallstattiene timpurii (Ha A) care provin din două complexe (parțial distruse) ale unei stațiuni preistorice²¹;
 - din zona localității, fără alte precizări, din prima jumătate a secolului XX este menționată o ceașcă databilă în perioada hallstattiană, aflată, cel mai probabil, în colecțiile Muzeului Brukenthal (Sibiu)²²;
 - la nord de sat, către Mureș, în punctul numit *Voievozi* (sau *Voivoda*), există mențiuni referitoare la vestigii din epoca romană și post-romană (secolele IV–V)²³;
 - din vatra satului provin o serie de materiale din epoca romană²⁴;
 - hărțile iosefine din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea cuprind o serie de mențiuni despre existența unor tronsoane de drum vechi roman (*Romer Weg / Alter Romer Weg / Drum Trajan*) între actualele localități Aurel Vlaicu (fost Bințiți) și Gelmar²⁵;
 - din zona localității, probabil fiind găsit chiar în albia râului Mureș (așadar putând să provină din amonte), provine un fragment dintr-o buză de cazan medieval (secolele XI–XIII), păstrat, cel mai probabil, în colecțiile Muzeului Brukenthal (Sibiu)²⁶;
 - din zona localității, fără alte precizări, provin o serie de materiale medieval timpurii²⁷;
 - în anul 1291 este atestată delimitarea hotarelor satului Bințiți (*terra Soththeluk*)²⁸;
 - în hotarul estic al localității, către Șibot, este semnalată existența unor movile de pământ (morminte colective), puse în legătură cu marea bătălie de la Câmpul Pâinii din anul 1479²⁹.

SCURTĂ PREZENTARE A STRATEGIEI DE CERCETARE ARHEOLOGICĂ

Campania de diagnostic arheologic de teren s-a desfășurat în toamna anului 2011; cu acest prilej, între km 4+900–5+150, au fost deschise 15 sondaje arheologice (identificate cu siglele S 400–S 405; S 632–S 640)³⁰. Situl se află situat pe o terasă cu altitudine medie (circa 420–450 m), în raza administrativ-teritorială a localității Aurel Vlaicu (com. Geoagiu, jud. Hunedoara). Zona sitului a fost anterior afectată de o plantație de pomi fructiferi (meri) și de o serie de canale de aducțiune componente ale unui sistem de irigație existent anterior aici, probabil în legătură cu infrastructura fostei stațiuni de cercetare pomicolă și plantațiile de hamei existente încă în anii '90 ai secolului trecut la poalele terasei, spre nord, către traseul DN 7/E 68. De asemenea, la începutul

¹⁹ Rusu 1963, 205; Alexandrescu 1966, 131; Berciu, Popa 1967, 73–84; Petrescu-Dâmbovița 1977, 52, pl. 22 / 11–12; Andrișoiu 1988–1991, 28; Bratu 2009, 230; Popa, Totoianu 2010, 217

²⁰ Andrișoiu 1979, 15; Giurgiu-Ardeu 1995–1996, 194–195; Popa 2002, 28; Popa 2011, 393, 402

²¹ Popa, Totoianu 2010, 203–217 și urm., 238, 244, 251, 280–282

²² Andrieșescu 1912, 68, nr. 145; Horedt 1944, 108, nr. 44

²³ Andrișoiu 1979, 15–16; Blăjan 1989, 292, 318–319, 330; Popa 2002, 29; Popa 2011, 386, 392

²⁴ Popa 2011, 389, 403

²⁵ Popa 2011, 385

²⁶ Popa 2011, 427 cu referințele bibliografice anterioare.

²⁷ Popa 2011, 432

²⁸ Popa 2011, 440, 454, 639

²⁹ Popa 2011, 606, 611–614

³⁰ Pentru informații în detaliu vezi documentația de specialitate, anume *Raport de diagnostic arheologic*, realizată de către Muzeul Național de Istorie a României și predată către Ministerul Culturii – Comisia Națională de Arheologie și Direcția pentru Cultură și Patrimoniu Cultural Național a județului Hunedoara; un exemplar al acestei documentații se păstrează în arhiva Secției de Arheologie Pre- și Protoistorică, Clasică, Medievală și Preventivă a Muzeului Național de Istorie a României. Pentru date generale vezi Damian *et alii* 2012, 280.

anului 2012 zona estică a sitului a fost parțial afectată de amenajările de șantier pentru construirea autostrăzii. Din punct de vedere stratigrafic, cu prilejul realizării sondajelor s-a constatat următoarea situație:

- nivel de sediment de culoare brună-maronie, cu textură preponderent argiloasă, afânat, perturbat de lucrările agricole (arătură), strat vegetal actual; dispus de la nivelul actual de călcare (nivel 0) până la cota de $-0,30$ m;
- nivel de sedimente de culoare neagră, compact, lutos, cu fragmente ceramice, pigmenti de cărbune, pietricele, oase, chirpici, nivel de cultură, dispus de la adâncimea de $0,30$ m până la $0,55/0,90$ m;
- nivel de sediment de culoare brun roșiatică, compact lutos, cu fragmente ceramice și oase în compoziție. Acesta este nivelul de la care sunt surprinse complexe, dispus de la adâncimea de $0,55/0,90$ m până la $1,25/1,40$ m.

Pe baza observațiilor efectuate și a materialului arheologic recoltat cu prilejul realizării diagnosticului în teren a fost delimitată o zonă de habitat, databilă în epoca bronzului. A fost identificată preliminar o locuință de suprafață cu podea, amenajată din pietre de mici dimensiuni și o vatră de formă circulară. Totodată au fost recoltate o serie de artefacte (material ceramic), ce se datează în Hallstatt-ul timpuriu, ceea ce părea să indice posibila existență a unui sit pluristratificat³¹. Concluziile studiilor de diagnostic arheologic (2008, 2011) au fost numai parțial confirmate – după cum se va vedea în cele ce urmează – de cercetările arheologice preventive din vara anului 2012.

Odată cu inițierea cercetărilor arheologice preventive, în primăvara anului 2012, ținând cont de natura și caracteristicile sitului, metodologia de lucru a cuprins patru faze principale: faza de documentare, faza de evaluare de teren (perieghază în imediata vecinătate a sitului), cea de cercetare de teren propriu-zisă (săpătură arheologică preventivă) și cea de analiză și procesare post-săpătură. Este de remarcat faptul că echipele de lucru și-au modificat componența de la faza de diagnostic preliminar la cea de diagnostic de teren și apoi la cea de cercetare arheologică preventivă. Pe cale de consecință, faza de documentare a fost reluată și aprofundată cu ocazia cercetărilor din anul 2012. În principal, s-a avut în vedere realizarea unei documentări de arhivă, pe cât mai completă posibil, cu privire la diversele categorii de surse istorico-arheologice (texte, fotografii, hărți, schițe etc.), respectiv identificarea și verificarea referințelor bibliografice relevante. În mod evident, s-au adăugat examinări ale unor surse cartografice, aerofotografice de arhivă, dar și a unor ortofotoplanuri mai recente, precum și realizarea unor observații directe pe teren (în imediata vecinătate a traseului autostrăzii din zona de referință) pentru identificarea altor perimetre susceptibile să conțină vestigii arheologice, având în vedere semnalările anterioare cunoscute din bibliografia de specialitate.

Obiectivele campaniei de cercetare arheologică preventivă din vara anului 2012 au constatat în stabilirea limitelor sitului (în special spre vest și est), identificarea distribuției spațiale, a caracteristicilor și elementelor constitutive ale structurilor arheologice, cât și recuperarea tuturor artefactelor și ecofactelor descoperite, dată fiind natura sitului cercetat, anume o zonă de locuire (așezare preistorică deschisă, nefortificată), afectată semnificativ în partea superioară a depunerilor arheologice de intervenții antropice moderne. Astfel obiectivul principal al colectivului de cercetare arheologică a vizat cercetarea exhaustivă a tuturor vestigiilor delimitate în zona afectată direct de lucrările de construire a autostrăzii, dar și identificarea altor zone cu potențial arheologic situate în imediata vecinătate – dar în afara – traseului acesteia.

Principalele constrângeri existente cu privire la derularea cercetărilor arheologice preventive au fost determinate de actualizarea pe parcurs a proiectului tehnic de construire a autostrăzii (inițial limita de expropriere pentru construirea autostrăzii nefiind materializată în teren), condițiile meteo (perioade de caniculă), calendarul de lucrări arheologice pe acest tronson³² și termenele de lucru.

³¹ Vezi *supra* n. 30.

³² Este de remarcat faptul că echipa de arheologi care a efectuat săpături arheologice preventive în cadrul sitului Aurel Vlaicu - Obreaza (denumit și sit 2 în cadrul lucrărilor de diagnostic a potențialului arheologic de-a lungul lotului nr. 1 al autostrăzii Orăștie – Sibiu) a fost implicată anterior, în perioada martie – iulie 2012, în cercetarea unui alt sit

Desigur, odată cu finalizarea cercetării arheologice în teren, cel mai important demers îl reprezintă procesarea datelor post-săpătură, a datelor referitoare la vestigiile arheologice cercetate³³, precum și conservarea-restaurarea³⁴ și inventarierea bunurilor arheologice mobile. Dată fiind amploarea cercetărilor în teren și natura sitului, cantitatea de material arheologic rezultată este destul de mare. Ori, în conformitate cu principiile și practicile ce definesc o cercetare arheologică, obiectivele strategice referitoare la salvagardarea patrimoniului arheologic în contextul unei abordări de tip „păstrare prin înregistrare” sunt atinse numai prin derularea adecvată a unor asemenea activități, care vizează evidența patrimoniului arheologic mobil (inclusiv clasarea unora dintre bunurile descoperite) și valorificarea rezultatelor cercetărilor, în special prin publicarea acestora (prin articole, studii sau chiar volume cu caracter monografic). Deși au aproape doi ani de la încheierea cercetărilor arheologice preventive de la Aurel Vlaicu - Obreza, etapa de procesare post-săpătură a datelor și materialelor arheologice s-a putut desfășura în ritm susținut datorită faptului că încă din toamna anului 2012 a putut fi formată o echipă care să gestioneze adecvat aceste descoperiri.

*
* *

Din păcate, în ceea ce privește gestionarea per ansamblu a proiectelor de cercetare arheologică preventivă de amploare din România desfășurate în ultimii 15 ani este mult prea puțin acordată importanța cuvenită – în termeni de timp și resurse alocate, deopotrivă umane și financiare – acestei etape fundamentale a procesării post-săpătură, care reprezintă chiar esența unei strategii eficiente de protejare a patrimoniului arheologic prin demersuri de tip „salvagardare prin înregistrare/studiu”³⁵. Acest fapt se datorează, pe de o parte, subestimării *a priori* a importanței și complexității descoperirilor care pot să survină cu prilejul unor asemenea săpături de mari dimensiuni (determinate de însuși caracteristicile proiectelor de dezvoltare a infrastructurii rutiere), iar pe de altă parte, de imobilismului și neacceptării reformării sistemului bugetelor instituțiilor publice (în special muzee) în sensul unor planificări multianuale (existente la nivel Uniunii Europene), respectiv al abordării proiectelor de arheologie preventivă de către conducerea unora dintre aceste instituții ca fiind surse majore de completare a alocațiilor bugetare tot mai reduse asigurate de administrația centrală (ministerele de resort). Astfel, se ajunge adesea ca proiectele de arheologie preventivă derulate în România – în ultimul deceniu și jumătate – să prevaleze din rațiuni pecuniare, pierzându-se din vedere – la nivel general – potențialul lor evident de a îmbogăți patrimoniul colecțiilor muzeale și de a aduce noi date și cunoștințe despre trecutul mai apropiat sau mai îndepărtat; astfel, sensul și rolul arheologiei preventive³⁶ în ansamblul ei sunt diluate și deturnate, aceasta devenind – destul de frecvent – doar suma unor recuperări de material arheologic și sursă de venit suplimentară la nivel instituțional. Deopotrivă sunt ignorate – în multe cazuri – responsabilitățile pe care instituțiile organizatoare ale unor asemenea cercetări le au prin lege față

preistoric situat pe traseul aceleiași tronson al autostrăzii, între km 14+100–14+500, sit hallstian cunoscut astăzi sub denumirea Tărtăria - Podu Tărtăriei vest.

³³ Procesarea post-săpătură a datelor și materialelor arheologice este, în chip firesc, un demers colectiv, realizat după cum urmează: organizarea și digitizarea arhivei documentare de cercetare & baza de date – Corina Borș, Luciana Rumega-Irimuș, Vlad Rumega-Irimuș; topografie arheologică și cartări – Vlad Rumega-Irimuș; triere material ceramic – Luciana Rumega-Irimuș, Vlad Rumega-Irimuș, Marius Streinu (trim. I/2013), Mihaela Golea (trim. I/2013); studiu ceramică – Corina Borș, Luciana Rumega-Irimuș; studiu piese de metal – Corina Borș; evidență materiale arheologice – Corina Borș, Vlad Rumega-Irimuș, Marius Streinu (trim. I/2013), Mihaela Golea (trim. I/2013); desen material arheologic – Simona Movilă, Luciana Rumega-Irimuș, Sebastian Dobrotă (trim. IV/2012); fotografii piese arheologice – Luciana Rumega-Irimuș, Vlad Rumega-Irimuș.

³⁴ Dorim și pe această cale să mulțumim în mod deosebit doamnelor Gabriela Dragomir și Ileana Zahariade – restauratori ceramică, domnilor Francisc Dozsa și Alexandru Dozsa – restauratori metal și mai tinerilor lor colaboratori: Mădălina Voicu, Radu Bălănescu, Mihai Duca și Paul Popa pentru activitatea lor desfășurată în legătură cu restaurarea lotului de material arheologic provenit din situl Aurel Vlaicu - Obreza.

³⁵ Vezi în acest sens definiția noțiunilor de „*preservation by record*”, utilizată în mediul arheologic anglo-saxon, respectiv cea de „*sauegarder par l'étude*”, cu care se operează în cazul arheologiei preventive din Franța; Borș 2014, 90–105, cu bibliografia străină de referință. În primul rând, arheologia preventivă trebuie înțeleasă ca fiind un demers responsabil, ce implică o multitudine de competențe și responsabilități; vezi în acest sens o recentă sinteză asupra mai multor puncte de vedere referitoare la arheologia preventivă din Franța, Aubin, Mandy 2014.

³⁶ Aubin 2014, 15–25

de gestionarea – în bune condiții și conform standardelor de bună practică uzuale la nivel european³⁷ – a bunurilor de patrimoniu arheologic astfel descoperite, respectiv restaurarea și conservarea acestora, urmate de valorificarea lor din punct de vedere științific și muzeal, dar și în interes public.

*

* *

Pentru a obține o imagine cât mai pertinentă referitoare la stratigrafia generală a sitului de la Aurel Vlaicu - *Obreza*, prima fază a cercetării arheologice preventive a vizat deschiderea a cinci secțiuni magistrale (identificate cu siglele S₀₀₁–S₀₀₅) situate – aproximativ – de-a lungul axului median al autostrăzii. De asemenea, pentru delimitarea certă a sitului au fost deschise o serie de suprafețe de cercetare (identificate cu siglele S_I, S_{II}, S_{III}, S_{VI}, S_{VII} și S_{XI}). Astfel a putut fi clar stabilită absența oricăror structuri arheologice în partea vestică a zonei de interes, anume aproximativ între km 4+860 și 5+020 (Pl. V–VI). Pe cale de consecință, datele obținute prin diagnosticul de teren din toamna anului 2011 și prima etapă a cercetării din campania 2012 (a doua jumătate a lunii iulie) au putut fi coroborate mai exact, indicând în mod evident o concentrare a locuirii preistorice în zona estică a sitului, către pantele de nord-est și est ale platoului pe care acesta este situat. Foarte probabil locuirea preistorică va fi existat și la est de km 5+150, dar această zonă a fost anterior (înainte de începerea cercetărilor arheologice preventive) afectată de sistemele de irigații și lucrările de amenajare a șantierului de construire a autostrăzii.

Într-o a doua etapă, pornind de la observațiile preliminare efectuate pe profilele longitudinale ale secțiunilor magistrale S₀₀₄ și S₀₀₅, strategia de săpătură a vizat deschiderea unor noi suprafețe de cercetare (identificate cu siglele S_{IV}, S_V, S_{VIII}, S_{IX}, S_X) pentru identificarea și delimitarea complexelor arheologice. Stratigrafia generală a sitului a fost completată cu o serie de observații efectuate pe profilele transversale ale suprafețelor de cercetare situate între km 5+020 și km 5+150, de o parte și de alta a axului autostrăzii. Au putut fi astfel înregistrate o serie de observații de detaliu în ceea ce privește stratigrafia sitului în zona cu concentrație maximă de vestigii arheologice.

Ținând cont de situația existentă în teren, săpăturile arheologice au fost organizate printr-o cercetare în suprafață (*open area excavation*), într-o abordare metodologică adaptată unei serii întregi de factori. Pe întreaga porțiune cercetată din situl Aurel Vlaicu - *Obreza*, datorită termenelor contractuale, dar ținând seama și de observațiile stratigrafice, decaparea s-a efectuat mecanic utilizând trei excavatoare, toate prevăzute cu cupă lisă (de taluz), fapt care a permis obținerea unor răzuiele cu acuratețe suficientă pentru a identifica și delimita complexele. Având în vedere observațiile realizate în secțiunile magistrale de sondaj, a fost decapată întreaga suprafață a sitului aflată pe traseul autostrăzii până la limita nordică de expropriere, păstrând diverși martori stratigrafici, ulterior demontați, care separau inițial suprafețele de cercetare.

În general, contextele au fost delimitate mai ales către limita dintre stratul de sol negru și depunerea de argilă galbenă. De remarcat faptul că în puține cazuri complexele se conturau imediat sub stratul vegetal, dată fiind perturbarea generală de plantarea și, ulterior, dezafectarea livezii. În stratul negru, în lipsa materialului sau lentilelor de cenușă sau de argilă din umplutură, a fost destul de dificil să poată fi delimitată forma gropilor. S-au conturat astfel așa-numite resturi de strat de cultură, unde existau concentrări de material ceramic fragmentar, acestea fiind săpate manual. Stratul vegetal, având grosimi diferite în diverse porțiuni ale sitului, a fost decapat exclusiv cu mijloace mecanice. S-a încercat – pe cât posibil – reducerea perioadei dintre identificarea complexelor în urma decapării mecanice și cercetarea lor propriu-zisă. Astfel, toate complexele/contextele arheologice identificate au fost săpate manual, cu efectuarea ritmică a observațiilor și înregistrărilor arheologice și topografice. Metoda folosită pentru delimitarea complexelor a constat în serii de răzuiele succesive realizate manual, care au urmat decapării solului vegetal actual cu mijloace mecanice, sub strictă supraveghere arheologică.

³⁷ Jacob 2014, 189–190

După delimitare, complexele au fost identificate cu siglă de complex și au fost descrise preliminar. Odată conturate, complexele au fost mai întâi fotografiate, apoi desenate la scara 1/20, cu excepția unor detalii precum dispunerea obiectelor în umplutura unor gropi, care au fost înregistrate la scara 1/10. În același timp, localizarea complexelor a fost înregistrată cu stația totală, datele fiind ulterior integrate în planul general de către un arheolog din echipa de cercetare³⁸; s-a încercat, pe cât posibil, asigurarea unui schimb constant de date cu echipa topografică pusă la dispoziție de către Beneficiar. Etapa următoare a cercetării a constat în secționarea complexelor. Pe întreaga suprafață cercetată a sitului au fost descoperite mai multe tipuri de complexe, aparținând habitatului preistoric: posibile bordeie/locuințe semi-adâncite (poate mai corect spus construcții semi-adâncite), gropi menajere (structuri de tip *refuse pit*), gropi de provizii și gropi fără funcționalitate certă. S-a încercat, pe cât posibil ca gropile să fie secționate de-a lungul diametrului maxim; în general, s-a urmărit săparea lor pe contur. După înregistrarea prin fotografiere și desen a profilului, s-a procedat la săparea celeilalte jumătăți a gropilor.

Pentru gestionarea eficientă a datelor, inclusiv pentru introducerea acestora în proiectul GIS, au fost utilizate – încă de la începerea săpăturii – fișe standard pentru unitățile de săpătură, complexe arheologice și material special (vase întregi/întregibile, piese de metal, piatră prelucrată etc.). De asemenea, în ceea ce privește modalitatea de înregistrare a informațiilor, au fost folosite metode descriptive uzuale în arheologie, texte descriptive, desene – grund și profil, fotografii, măsurători altimetrice și topografice etc. Astfel, au fost realizate planuri și profile (generale și de detaliu), cât și fotografii în format digital pentru diferitele stadii de cercetare ale complexelor (conturare/secționare/finalizare).

Ținând cont de toate acestea, la încheierea cercetărilor de teren – desfășurate pe o perioadă de aproximativ o lună și jumătate acoperind o suprafață de aproximativ 1,75 ha, din care circa 1 ha reprezentând săpătură arheologică în suprafață deschisă – s-a trecut la următoarea etapă, anume cea a procesării post-săpătură a datelor și materialelor arheologice.

*
* *

Cercetarea arheologică în general, și cu atât mai mult cea preventivă de amploare, necesită gestionarea și documentarea cu acuratețe și precizie, într-un mod standardizat, a datelor înregistrate în teren; acestea cuprind descrierea complexelor/structurilor/contextelor arheologice, documentarea fotografică a acestora și întocmirea unor planuri și hărți care să ilustreze cât mai corect situația din teren³⁹. Cartarea (transpunerea prin simboluri grafice și prin culori convenționale, pe hărți topografice) reprezintă cea mai fidelă și precisă modalitate de înregistrare a datelor spațiale⁴⁰, devenind tot mai accesibilă și utilizată în domeniul arheologiei în ultimele decenii. Întregul demers este facilitat de utilizarea Sistemelor Informaționale Geografice⁴¹ (*Geographical Information System – GIS*), care permit introducerea, arhivarea, gestionarea și analiza unor informații raportate la coordonate geografice, cu ajutorul calculatorului. Un mare beneficiu al acestei aplicații îl reprezintă posibilitatea de a actualiza constant baza de date asociată, păstrând atât informațiile vechi, cât și cele noi.

Odată cu începerea săpăturilor arheologice din situl Aurel Vlaicu - Obreza, o echipă topografică, pusă la dispoziție de către Beneficiar, a efectuat toate ridicările topo în cadrul sitului menționat, ca mai apoi să poată fi integrate toate informațiile înregistrate, pentru procesarea datelor post-săpătură într-o manieră accesibilă și bine organizată. Obiectivul principal al acestui demers a vizat înregistrarea în Proiecția Stereografică 1970 (Stereo 70) a tuturor unităților de săpătură (secțiuni magistrale, suprafețe de cercetare) și a structurilor arheologice investigate utilizând o stație totală, conform cerințelor formulate de arheologii din cadrul echipei de cercetare în teren. Încă de la bun început, echipa de arheologi și echipa de topografi a Beneficiarului, au agreeat

³⁸ Este de remarcă faptul că echipa de cercetare a sitului Aurel Vlaicu - Obreza a avut un atu deosebit prin expertiza domnului Vlad Rumega-Irimuş în domeniul topografiei arheologice.

³⁹ Drewett 2011, 54

⁴⁰ Renfrew, Bahn 2008, 90

⁴¹ Renfrew, Bahn 2008, 92–95; Westcott, Brandon 2000, 1–2; Drewett 2011, 54–68

modalitatea de înregistrare și schimb de date. Astfel, datele au fost măsurate constat, la intervale de aproximativ 3–4 zile (cu excepția primei săptămâni de săpătură), coroborat cu predarea rezultatelor brute către echipa de arheologi în săptămâna imediat următoare efectuării măsurătorilor. În cadrul echipei arheologice, responsabilul științific al șantierului a desemnat – ținând cont de competența în domeniu – un arheolog care a asigurat verificarea și integrarea datelor⁴². Într-o primă fază s-au înregistrat doar unitățile de săpătură (secțiuni magistrale și suprafețe de cercetare), pentru ca odată cu dezvoltarea în suprafață a săpturii să fie înregistrate și complexele/contextele arheologice. În privința complexelor și a materialul special, s-a avut în vedere colectarea datelor într-o manieră cât mai accesibilă și inteligibilă. Astfel, pentru înregistrarea precisă a conturului complexelor investigate s-au înregistrat de la 2 până la 4 puncte⁴³, iar pentru materialul special câte unul. Toate datele obținute, prelucrate și interpretate, au fost suprapuse pe diverse suporturi cartografice, precum așa-numitele „hărți austriece” (1910, scara 1:200.000)⁴⁴, Planurile directoare de tragere (perioada interbelică, scara 1:100.000)⁴⁵, hărțile sovietice (perioada comunistă, scara 1:50.000 și 1:100.000)⁴⁶, Harta Geologică a României (mijlocul anilor '60, scara 1:200.000)⁴⁷ și, într-o anumită măsură, pe ortofotoplanuri (furnizate de Beneficiar), pentru a urmări evoluția în timp a peisajului și construcțiile care ar fi putut afecta situl de-a lungul anilor.

DATE PRIVIND STRATIGRAFIA GENERALĂ A SITULUI

Referitor la porțiunea investigată din situl Aurel Vlaicu - *Obreza*, în campania arheologică a anului 2012, a putut fi stabilită următoarea succesiune stratigrafică:

- primul nivel (de la suprafața actuală de călcare), este reprezentat de solul vegetal – identificat prin sigla (1)⁴⁸; acesta diferă de la o zonă la alta a sitului fiind nivelul cel mai puternic afectat de intervențiile antropice contemporane (livada de pomi fructiferi, lucrările agricole moderne etc.); acesta a fost observat între cota 0 (nivelul actual de călcare) și adâncimea de 0,10 m și până la –0,40 m, variind în diversele porțiuni ale sitului; pe toată suprafața sitului, în acest nivel s-au observat fragmente ceramice, oase și chirpici amestecate, dar și multe rădăcini de pomi în urma defrișării zonei; materialele arheologice (în special ceramica) datează din diverse epoci istorice (preistorie – epoca bronzului și până în perioada medievală – fragmente de ceramică smălțuită, secolele XVI–XVII (?) și chiar material modern);
- cel de-al doilea nivel are o grosime constantă între 0,30 și 0,40 m, reprezentând un strat de pământ negru (2), compact, foarte uscat datorită pătrunderii aerului în spațiile din care au fost extrase rădăcinile pomilor; a fost observat între –0,10/–0,40 m și până la –0,40/–0,80 m; acest

⁴² Această decizie a fost luată pornind de la standardele de bună practică utilizate la nivel european în ceea ce privește desfășurarea cercetărilor arheologice preventive, prin punerea în practică a principiului „salvagărdării prin înregistrare”.

⁴³ Pentru exemplificare, modalitatea de lucru în cadrul cercetărilor arheologice preventive derulate în cadrul sitului Aurel Vlaicu - *Obreza*, a fost următoarea: în urma secționării unui complex a rezultat o axă A–B, care a fost folosită deopotrivă pentru desen și ridicare topografică, caz în care punctele A și B au fost măsurate de la nivelul de conturare și conțin coordonatele x, y, z (unde z reprezintă cota raportată la nivelul mării). Utilizând programul *QuantumGIS* (program *open-source*, care nu necesită licență), s-au încărcat punctele A, B, planul scanat al complexului și s-a procedat la georeferențierea celui din urmă (unde punctul A de pe desen corespunde cu punctul topografic A etc.). Digitizarea s-a făcut manual, pentru fiecare complex în parte (utilizând „*layere*” și transpunerea cât mai fidelă în format digital a conturului complexului).

⁴⁴ Resursă cartografică disponibilă on-line la <http://earth.unibuc.ro/download/harile-austriece-1910-reproiectate-in-stereo70> (accesat la 09.06.2013)

⁴⁵ Resursă cartografică disponibilă on-line la <http://earth.unibuc.ro/download/planurile-directoare-de-tragere> (accesat la 09.06.2013)

⁴⁶ Resursă cartografică disponibilă on-line la <http://earth.unibuc.ro/download/hartile-sovietice-50k>; <http://earth.unibuc.ro/download/hartile-sovietice-1-100-000-reproiectate-in-stereo70> (accesat la 09.06.2013)

⁴⁷ Resursă cartografică disponibilă on-line la <http://earth.unibuc.ro/download/harta-geologica-a-romaniei-scarla-1-200-000> (accesat la 09.06.2013)

⁴⁸ Sigla (1) coincide cu numerotarea utilizată la legenda planșelor pentru profilele magistrale înregistrate pe latura nordică a suprafeței de cercetare identificate cu sigla S_v, pe o lungime de circa 90–100 m; similar pentru siglele utilizate pentru nivelurile (2), (3) și (4).

nivel este neuniform pigmentat cu chirpici și conține o cantitate mare de material arheologic, atât din perioada preistorică/antică, dar și din epoci mai recente;

- cel de-al treilea nivel este reprezentat de resturile stratului de cultură (preistoric), în acest context (3) fiind identificate, la diferite adâncimi sau chiar la baza sa majoritatea complexelor arheologice; acest strat are o grosime de aproximativ 0,30 m în părțile de vest și de est ale sitului, în vreme ce între km 5+040 și 5+085/5+090 s-a observat o alveolare accentuată (viroagă?), care pe alocuri atinge adâncimea de 1,80 m de la nivelul actual de călcare, având circa 1 m grosime; este caracterizat de un sol brun-cenușiu, amestecat cu chirpici, cărbune și cenușă (3), dar cu mai puțin material arheologic comparativ cu nivelul (2); în suprafața de cercetare S_V unele complexe au apărut aproximativ la jumătatea acestui nivel, făcând destul de dificilă conturarea gropilor în contextul asemănării de culoare și textură a umpluturilor gropilor cu stratul preistoric; chiar și acest nivel este – în unele locuri – afectat de fosta livadă ce a existat aici, însă în mai mică măsură comparativ cu nivelurile (1) și (2);

- ultimul nivel (4), steril din punct de vedere arheologic este constituit de un sol de culoare galbenă, care are o consistență diferită în funcție de caracteristicile terenului; în jumătatea de est a sitului, acesta coincide cu un strat nativ de pietriș și calcar, în vreme ce în partea centrală are o consistență nisipoasă, iar în partea de vest (unde complexe apar mult mai sus) este lutos; acest nivel s-a putut observa la adâncimi variind de la 0,80 m până la 2,00 m de la nivelul actual.

Așa cum s-a menționat anterior, profilele longitudinale ale secțiunilor magistrale și ale suprafețelor de cercetare deschise au permis observarea a trei straturi, de grosimi variabile, în funcție de configurația terenului. Având în vedere diversitatea lor pe întreaga suprafață a sitului, a fost ales pentru exemplificare profilul nordic al suprafeței de cercetare S_{IX}, pornind de la km 5+020 și până la km 5+114, totalizând 94 de metri liniari (Pl. VII).

Date fiind caracteristicile sitului (stabilite odată cu deschiderea secțiunilor magistrale S₀₀₃ – S₀₀₅ pe direcția V–E), timpul (circa șase săptămâni, program de lucru de șase zile pe săptămână, 10 ore zilnic) și logistica avută la dispoziție (echipă de muncitori cu un efectiv mediu de circa 30–35 persoane, trei excavatoare cu cupă de taluz lată și trei camioane) s-a optat pentru efectuarea decapării exclusiv cu mijloace mecanice (pe direcția E–V, mai întâi în zona situată la sud de axul autostrăzii și apoi în cea situată la nord de acesta). De asemenea, cunoscând faptul că situl a fost afectat anterior de existența livezii și a sistemului de irigație, s-a optat pentru decaparea nivelului (2) – vezi mai jos detalii – tot cu mijloace mecanice, sub strictă supraveghere arheologică.

Astfel a fost posibil ca – în timpul avut la dispoziție și cu logistica existentă – nivelul (3) – vezi mai jos detalii – și complexe arheologice să fie săpate manual, până la nivelul solului viu. De asemenea, în aceste condiții a fost posibilă extinderea cercetării în partea de nord și nord-est a sitului, cu circa 15–20 m față de expropriere propriu-zisă, între km 5+020 și 5+150. Astfel, toate complexe/contextele arheologice identificate au fost săpate manual, cu efectuarea ritmică a observațiilor și înregistrărilor arheologice. Metoda folosită pentru delimitarea complexelor a constat în serii de răzuiri succesive, care au urmat decapării nivelurilor (1) și (2) cu mijloace mecanice, sub strictă supraveghere arheologică.

SCURTĂ PREZENTARE A DESCOPERIRILOR ARHEOLOGICE

Într-o descriere preliminară succintă, descoperirile arheologice provenite din cadrul sitului de la Aurel Vlaicu - Obreza aparțin unei locuiri/ășezări preistorice deschise. Absența unor elemente constructive de tipul pereților, podinelor, vetrelor etc. *in situ* în majoritatea complexelor cercetate ne fac să fim rezervați – cel puțin pentru moment – în stabilirea funcționalității certe a structurilor investigate, cu o serie de excepții care vor fi prezentate mai jos. Este de remarcat numărul destul de redus al materialelor ceramice din inventarul complexelor, dar și gradul mare de fragmentaritate al acestora. În egală măsură trebuie menționat faptul că a fost descoperită – atât în strat, cât și în inventarul gropilor – o cantitate relativ mare de oase de animal. Coroborarea acestor aspecte constituie unul din temeiurile care susțin ipoteză că situl de Aurel Vlaicu - Obreza este o stațiune

arheologică ce se adaugă repertoriului de descoperiri al culturii Noua. Alți doi factori de natură să determine o abordare prudentă în ceea ce privește încadrarea cronologică a sitului și funcționalitatea complexelor cercetate sunt gradul mare de perturbare antropică contemporană a depunerilor arheologice superioare și stadiul preliminar al procesării post-săpătură a materialului.

Totuși, în stadiul actual de analiză a materialului arheologic descoperit pot fi formulate considerații preliminare asupra categoriilor funcționale ale structurilor cercetate. Astfel, per ansamblu complexele arheologice cercetate se încadrează în următoarele categorii: bordeie/locuințe adâncite, gropi menajere (structuri de tip *refuse pit*), gropi de provizii și gropi fără funcționalitate certă (unele dintre acestea putând fi simple gropi de lut), respectiv rest de strat de cultură.

Este de remarcat cantitatea relativ importantă de material osteologic faunistic prelevat din inventarul complexelor, respectiv pentru 90 dintre acestea dintr-un total de 133 de complexe/contexte cercetate. Altfel spus 67,66% sau 2/3 dintre complexele investigate au furnizat probe osteologice, acestea fiind în prezent în curs de analiză și determinare pentru elaborarea unui studiu arheozoologic⁴⁹.

Cercetarea arheologică efectuată în perioada iulie – august 2012 pe traseul autostrăzii A1: Orăștie – Sibiu, în raza satului Aurel Vlaicu (com. Geoagiu, jud. Hunedoara), punct *Obreza*, a condus la investigarea completă a zonei sitului arheologic A1 – OS1 / sit 2 (km 4+900–5+150) afectată de lucrările de construire a autostrăzii A1, respectiv a unei porțiuni situate la nord de aceasta, astfel fiind delimitate și cercetate 133 complexe arheologice. În condițiile și circumstanțele prezentate a fost cercetat integral tot perimetrul care urma să fie afectat de lucrările de construire ale autostrăzii Orăștie – Sibiu. Analiza distribuției spațiale a complexelor arheologice și observațiile stratigrafice indică în mod cert că situl este numai parțial afectat de construirea autostrăzii, astfel că la nord și sud de traseul acesteia rămân porțiuni care vor putea fi investigate prin cercetări arheologice cu caracter sistematic (Pl. VI, XXV, XXVI).

Cercetarea arheologică preventivă a confirmat numai parțial datele preliminare obținute prin studiile de diagnostic arheologic (teoretic și de teren) din anii 2008 și 2011. Astfel, în cazul de față este vorba despre un sit cu un singur nivel de locuire (și nu pluristratificat așa cum s-a considerat anterior, în momentul redactării raportului de diagnostic), depunerea arheologică fiind semnificativ perturbată de intervenții antropice recente (o fostă livadă și un sistem de irigații cu elemente subterane); observațiile stratigrafice și materialul arheologic descoperit (preponderent ceramică) nu susțin ipoteza, formulată prin studiul de diagnostic din toamna anului 2011, conform căruia situl ar fi unul pluristratificat, cu niveluri de locuire aparținând sfârșitului epocii bronzului și perioadei timpurii a primei epoci a fierului⁵⁰. Recunoașterea pe teren efectuată la nord și sud de traseul viitoarei autostrăzi, pe de o parte în zona dintre traseul autostrăzii A1 și actualul traseu al lui DN7, respectiv zona livezii și terenurilor agricole aflate la sud de traseul autostrăzii, coroborate cu observațiile stratigrafice și planul general al descoperirilor din porțiunea cercetată a sitului au oferit indicii semnificative privind faptul că vestigiile stațiunii preistorice de la Aurel Vlaicu - *Obreza* există și în afara perimetrului investigat prin cercetări arheologice preventive de amploare în vara anului 2012.

*

* *

În continuare, ținând cont de amploarea descoperirilor arheologice efectuate în cuprinsul sitului Aurel Vlaicu–*Obreza*, cât și de stadiul preliminar al analizei post-săpătură a datelor și materialelor arheologice, respectiv al restaurării loturilor de ceramică și piese din metal sunt prezentate preliminar, pentru exemplificare, o serie de date cu privire la unele complexe arheologice.

⁴⁹ Studiul arheozoologic al materialului faunistic provenit din situl Aurel Vlaicu - *Obreza* este în desfășurare, fiind realizat de către dr. Adrian Bălășescu și dr. Valentin Radu, din cadrul Secției de Investigații a Muzeului Național de Istorie a României, cărora le mulțumim și pe această cale pentru demersul lor.

⁵⁰ Vezi *supra* n. 30.

Complexul 012 (dimensiuni: $D_{\max} = 2,80$ m; ad. = $1,00$ m⁵¹) (Pl. IX, XVII/2–3, XXXIA/4, XXXIB/1–2)

Complex de mari dimensiuni care s-a conturat sub forma unei pete cenușii (relativ circulară) după decaparea stratului vegetal. Umplutura gropii constă din pământ cenușiu, cu consistență făinoasă (prăfoasă, pulverulentă), mai multe lentile de cenușă, urme de chirpici și cărbune, mai multe pietre. La bază se află un strat de pământ brun-cenușiu, ușor mai compact decât restul umpluturii, amestecat cu galben și cenușă. Probabil inițial aceasta a fost o locuință adâncită (bordei), păstrându-se o nișă cruțată în pământ de jur-împrejurul gropii, la circa 0,20/0,30 m adâncime față de nivelul de conturare. Ulterior va fi fost incendiată și re-utilizată ca groapă menajeră. Au fost descoperite numeroase fragmente ceramice (unele tipice), bucăți de lipitură, un fragment de rășniță, scoici și oase de animal. De remarcat asocierea de material ceramic de tip Noua (toartă cu buton) cu material ceramic cu decor canelat.

Complexul 017 (dimensiuni: $2,90 \times 2,50$ m; ad. = $1,20$ m) (Pl. X, XXVII/6)

Acest complex de mari dimensiuni care s-a conturat ca o pată aproximativ circulară de culoare brun-cenușie. Date fiind caracteristicile, este probabil ca această groapă să fi fost o locuință adâncită, având mai multe trepte la jumătatea adâncimii sale pe laturile de NV și SE. Pornind de la nivelul inferior al „treptelor”, groapa se cupturea puternic de jur-împrejur. La bază groapa era umplută cu un strat de pământ brun-cenușiu, ușor compact, amestecat cu lentile de galben și calcar, dar fără alți pigmenți. Ulterior groapa pare să fi fost utilizată ca groapă menajeră, umplutura sa în partea superioară constând din pământ de culoare cenușie, cu consistență făinoasă (prăfoasă, pulverulentă), cu mai multe lentile de galben (colmatări) pe margini și mai multă cenușă spre bază. Din inventarul acestui context fac parte numeroase fragmente ceramice (între care și câteva fragmente cu decor tipic, posibil aparținând fazei târzii a grupului Balta Sărată ?), lipitură de chirpici și oase de animale, atât arse cât și nearse.

Complexul 019 (dimensiuni: $1,80 \times 1,40$ m; ad. = $0,60$ m) (Pl. XI)

Latura de NV a complexului a fost vizibilă inițial în sondajul S004, respectiv pe profilul de sud al acestuia fiind vizibile, la circa $-0,40$ m față de nivelul actual de călcare, mai multe bucăți de lipitură (vatră/perete), dispuse compact într-un sol cenușiu pigmentat cu urme de chirpici și cărbune. La secționarea complexului s-a putut observa că groapa avea formă ovală în plan și aproximativ cilindrică în secțiune (având pereții relativ verticali). Umplutura gropii constă într-un număr foarte mare de fragmente consistente de lipitură (unele cu impresiuni) de vatră sau bucăți de pereți (posibil de la o locuință sau un cuptor) provenind de la o structură dezafectată, ale cărei resturi au fost aruncate în mod deliberat. Astfel groapa poate fi considerată ca o groapă menajeră. De asemenea din umplutura gropii au mai fost recoltate câteva fragmente ceramice de mici dimensiuni, atipice, și o lupă/turtă de bronz (?).

Complexul 041 (dimensiuni: $2,40 \times 2,20$ m; ad. = $1,35$ m) (Pl. XII, XXVIII/5, XXXIA/12)

Acest complex de mari dimensiuni s-a conturat ca o pată de formă circular neregulată, de culoare cenușie, fiind observată distinct la nivelul solului galben, steril – nivel (4). Aproximativ la $0,80$ m adâncime în partea de nord groapa are o treaptă. Cu circa $0,20/0,40$ m mai jos de acest nivel interior, groapa se cupturește ușor la bază având în partea sa inferioară un strat de pământ brun cenușiu amestecat cu calcar, care însă nu mai conține material arheologic (posibil strat natural ?). Umplutura gropii consta din pământ cenușiu cu urme de chirpici și cărbune, dar și multiple lentile de pământ galben. Din inventarul complexului provin fragmente ceramice, mai multe bucăți de chirpici/lutuală fățuită (dintre care unele cu amprente) și oase de animal, nearse.

Complexul 045 (dimensiuni: $1,30 \times 0,98$ m; ad. = $0,15/0,20$ m) (Pl. XIII)

La decapare solului vegetal, aproximativ la adâncimea de $0,30/0,40$ m (de la nivelul actual de călcare) a apărut o aglomerare de oase de animale. După o curățare preliminară s-a observat că este vorba de o masă relativ mare (compactă) de oase; acestea provin de la mai multe animale, unele parțial în conexiune anatomică, altele adunate în grămadă. La o primă impresie oasele par să fie resturi de faună sălbatică (animale vâdate ?). Groapa în care acestea au fost depuse a fost observată destul de dificil, respectiv o groapă de mici dimensiuni cu formă ovală. Umplutura

⁵¹ Adâncimile complexelor sunt indicate de la nivelul de conturare al acestora.

acesteia consta din pământ negru compact, foarte bine tasat. Printre oasele de animal au mai fost descoperite destul de puține fragmente ceramice (între acestea, de remarcat, un fragment de ceașcă cu decor canelat, dispus în ghirlandă).

Complexul 048 (dimensiuni: $3,30 \times 3$ m; ad. = 1,40 m) (Pl. XIV, XXIX/3, XXXIA/5)

La decaparea cu mijloace mecanice a solului vegetal, la circa $-0,30/-0,35$ m față de nivelul actual de călcare, a putut fi observată o pată de mari dimensiuni, cu textură cenușoasă (prăfoasă, pulverulentă) și urme de arsură pe direcția E–V (în legătură directă cu groapa). După secționarea gropii, s-a putut stabili că aceasta pare să fi fost o locuință adâncită cu trepte pe mai multe laturi, pata de arsură fiind amprenta unei bârne incendiate, căzută spre exterior în partea de vest a complexului. Dimensiunile acesteia erau de 1,80 m lungime, lățime maximă de 0,40 m și o grosime de 0,10 m. Ulterior locuința a fost incendiată și reutilizată ca groapă menajeră. Umplutura gropii consta din pământ de culoare cenușie, cu consistență făinoasă (prăfoasă, pulverulentă), cu urme de chirpici și cărbune. În partea inferioară și pe margini s-au mai păstrat urme ale fostei locuințe, reprezentate de o umplutură mai închisă la culoare cu mult cărbune și multiple lentile de brun-gălbui. Inventarul gropii este unul aparte, constând din bucăți de lipitură de chirpici (de perete ?) de dimensiuni mai mari (în partea de NV a gropii, la aproximativ 0,20 m adâncime de la conturare), o cantitate mare de fragmente ceramice (inclusiv vase parțial întregibile, fiind de remarcat asocierea dintre material tipic pentru cultura Noua și fragmente ceramice cu decor canelat), oase de animal nearse, dar și două lupe de bronz (găsite aproximativ la aceeași adâncime, în partea de NE a gropii).

Complexul 051 (dimensiuni: $2,18 \times 1,98$ m; ad. = 1,20 m) (Pl. XV, XVI, XXIX/6, XXXIB/8–11)

Acest complex de mari dimensiuni care s-a conturat împreună cu un alt complex asemănător (complexul 052), având o formă aproximativ circulară, cu pereții de formă neregulată. În partea de sud și de vest, pereții gropii se cuptoresc puternic, iar pe latura de nord a fost vizibilă o treaptă. Umplutura gropii consta din pământ cenușiu, cu consistență făinoasă (prăfoasă, pulverulentă), pigmentat cu multiple urme de chirpici și cărbune. Pe alocuri apăreau lentile (de diferite dimensiuni) de cenușă. În partea de vest, pe marginea gropii umplutura era ușor mai închisă la culoare, datorită cantității mai ridicate de urme de cărbune existentă aici. În inventarul gropii au fost descoperite numeroase fragmente ceramice (între acestea și fragmente de vase de culoare neagră, cu suprafața lustruită și decorate cu caneluri), bucăți de chirpici/lutuială (cu sau fără amprente), cochilii și oase de animal. Cel mai probabil funcționalitatea complexului era de groapă menajeră (?).

Complexul 052 (dimensiuni: $D_{\max} = 1,90$ m; ad. = 1,20 m) (Pl. XV, XVI, XXIX/2)

Groapă de formă circulară cu umplutură de culoare cenușie, cu consistență făinoasă (prăfoasă, pulverulentă), cu pigmenți mărunți de calcar, chirpici și cărbune, întreruptă pe alocuri de lentile de cenușă și lut galben. La baza complexului se afla un strat de pământ negru-cenușiu, puternic pigmentat cu cărbune. Pe latura de nord-vest groapa prezenta o ușoară alveolare, iar pe jumătatea de sud-sud-vest și puțin înspre sud-est pereții gropii se cupteau. De asemenea, în partea de nord-nord-vest a fost observată o mică treaptă. Din inventarul acestei gropi provin destul de puține fragmente ceramice și oase de animal nearse. Este de presupus că groapa a fost una de tip menajer („*refuse pit*”).

Complexul 055 (dimensiuni: $4,50 \times 4$ m; ad. = 0,70 m) (Pl. XVII, XVIII, XXIX/5)

Groapa a fost observată ca o pată de formă circulară neregulată, fiind săpată până în stratul nativ de pietriș – nivel (4). Nu s-au surprins urme de gropi de pari în interiorul sau exteriorul său, dar s-a putut observa că aceasta era în legătură cu un alt complex (complexul 056), situat imediat spre vest, intersectându-se cu acesta în partea sa inferioară, la nivelul stratului de pietriș natural. Nu s-au găsit urme de pereți prăbușiți sau de lipitură de vatră/cuptor. Umplutura gropii consta din pământ de culoare brun-negricioasă, cu multiple lentile de galben, urme de chirpici și cărbune. Pereții gropii erau relativ verticali. În partea de vest și nord-nord-vest, spre partea inferioară groapa se cuptea, iar în jumătatea sudică a fost observată o treaptă (putând fi de presupus în această parte o zonă de acces). Toate caracteristicile gropii oferă indicii pentru a interpreta această structură ca fiind o locuință semi-adâncită/adâncită (bordei). Structura observată imediat la vest de acesta (vezi

infra) ar putea fi considerată ca o anexă a locuinței (groapă de provizii, ținând cont și de cele patru vase sparte pe loc). Observațiile stratigrafice indică o contemporaneitate a celor două structuri. De asemenea, este de remarcat faptul că acest complex reprezintă cea mai estică locuință din porțiunea de așezare cercetată, situată în exteriorul (la est de) aliniamentul de gropi (din zona km 5+130–5+135, dispuse pe direcția NV–SE) spre deosebire de alte structuri similare. O altă particularitate a acestei structuri este aceea că ea nu a fost incendiată ulterior și reutilizată ca groapă menajeră. Din inventarul acestei gropi provine o cantitate medie de fragmente ceramice (între care părți din două vase întregibile), bucăți de chirpici și puțină lipitură, un corn de cerb neprelucrat și alte oase de animal, nearse.

Complexul 056 (dimensiuni: 2,32 × 2,10 m; ad. = 0,50 m) (Pl. XVII, XVIII)

Acest complex reprezintă probabil o anexă a complexului 055. Așa cum s-a menționat mai sus, complexe 055 și 056 sunt părți ale aceleiași structuri de locuit (?); complexul 056A fiind situat la VNV (groapa cu vase), iar complexul 056B înspre est (groapă simplă de provizii). Groapa din partea de VNV este mai puțin adâncă decât cea estică, având formă aproximativ circulară. Umplutura sa constă din pământ de culoare negru deschisă, cu pigment de chirpici. În interiorul său au fost descoperite *in situ* (așezate direct pe fundul gropii), patru vase de provizii grupate, de diferite dimensiuni. Acestea erau situate după cum urmează: cel mai mare, dispus cu gura în jos, este un vas bitronconic (având pe diametrul maxim butoni-apucători), localizat în partea de NV a gropii; imediat la sud de acesta se aflau alte două vase bitronconice (de dimensiuni mai mici decât precedentul), ambele cu gâtul supraînălțat, așezate pe o parte (gura fiind îndreptată spre primul vas); aceste două vase sunt decorate cu caneluri oblice dispuse pe diametrul maxim și o serie de proeminențe (apucători ?); cel de-al patrulea vas (aparent cel mai mic ca dimensiuni) era așezat relativ separat de celelalte trei vase, la est de această grupare, în aceeași poziție ca și primul vas, respectiv cu gura în jos. Spre deosebire de primele două vase, care erau realizate din pastă semifină de culoare neagră-cenușie, acesta era lucrat din pastă brun-cărmizie. În inventarul gropii complexului 056A nu au mai fost descoperite alte materiale arheologice în afara celor patru vase menționate. La est de prima groapă (complexul 056A), a fost observată o altă groapă conexă, probabil cu rol de păstrare a alimentelor (groapă de provizii propriu-zisă). Aceasta avea formă circulară, cu diametru de 1,10 m, și o adâncime maximă de 0,90 m de la nivelul de conturare; a fost săpată în stratul nativ de pietriș (probabil și datorită caracteristicilor termice ale acestuia, asigurând temperatură favorabilă păstrării hranei). Groapa (complexul 056B) se cuptea de jur împrejur, iar în partea inferioară, spre est, era intersectată de locuința adâncită (complexul 055). Din inventarul acestei gropi provin câteva fragmente ceramice și oase de animal.

Complexul 058 (dimensiuni: $D_{\max} = 1,20$ m; ad. = 1,15 m) (Pl. XIX)

Complexul a fost observat inițial ca o pată de culoare neagră, cu pigmenți de chirpici, de formă relativ circulară. În partea superioară a gropii, pereții acesteia erau relativ verticali, iar de la jumătatea acesteia (aproximativ –0,60/–0,65 m de la nivelul de conturare) groapa se lărgea, având formă de clopot în partea inferioară. Aceasta a fost săpată până în stratul nativ de pietriș. În umplutura gropii au fost găsite foarte puține fragmente ceramice (atipice) și oase de animal. Date fiind caracteristicile sale, funcționalitatea complexului pare a fi aceea de groapă de provizii.

Complexul 064 (dimensiuni: 2,20 × 1,50 m / $D_{\max} = 1,40$ m; ad. = 0,50 m/0,90 m) (Pl. XX)

Acest complex este constituit din două gropi (complexele 064A și 064B), având probabil funcționalitate diferită. Astfel, în partea de NNV este situată o groapă de formă ovală (complexul 064A), ai cărei pereți se cuptesc. Umplutura acesteia constă din pământ cenușiu, cu consistență făinoasă (prăfoasă, pulverulentă), amestecat cu pigmenți de chirpici și cărbune. Această groapă este intersectată de o a doua groapă (complexul 064B), situată în partea de SSE a complexului. Această a doua groapă avea formă circulară. Aceasta era umplută cu pământ negru compact, ușor pigmentat cu chirpici, iar în partea superioară cu un pământ mai deschis la culoare (cafeniu). Materialul arheologic din ambele gropi a fost recoltat împreună, respectiv fragmente ceramice (atipice) și câteva oase de animal, nearse. Posibila funcționalitate a complexului pare a fi aceea de groapă menajeră, inclusiv în cazul complexului 064A.

Complexul 069 (dimensiuni: 2,70 × 1,65 m; ad. = 0,70 m) (Pl. XXI, XXX/3)

Complexul a fost observat ca o pată de mari dimensiuni, de culoare cenușie albicioasă. Groapa avea o formă ovală neregulată, în interiorul său fiind vizibile două trepte succesive, situate în partea sudică. De la nivelul acestora (aproximativ $-0,25$ m de la cota de conturare), groapa se adâncea cu circa $0,50$ m, cuptorindu-se de jur împrejur. Umplutura consta din pământ de culoare cenușie, cu pigmenți de chirpici și cărbune, cu consistență făinoasă (prăfoasă, pulverulentă); în partea mai adâncă a gropii (aproximativ la $-0,50$ m adâncime de la cota de conturare) a fost observată o lentilă compactă de galben-cenușiu. Inventarul complexului cuprinde fragmente ceramice lucrate cu mâna (între care resturi ale unui posibil vas întregibil), bucăți de lipitură de chirpici, o mărgea de lut, un fragment de greutate din lut, o râșniță și oase de animal nearse.

Complexul 080 (dimensiuni: $D_{\max} = 1,95$ m; ad. = $0,55$ m) (Pl. XXII)

Complexul s-a conturat ca o pată de culoare cenușiu-albicioasă, aparent în legătură cu o altă groapă, de dimensiuni mai mari, situată la vest de ea (complexul 081). Groapa avea o formă circulară neregulată, iar pe latura de nord-est a fost observată o treaptă. În partea de vest groapa era intersectată de complexul 81. Umplutura complexului consta din pământ de culoare cenușie, amestecat cu foarte multă cenușă, pigmentat cu urme de chirpici și cărbune. Din inventarul gropii provin fragmente ceramice (atipice), bucăți de lipitură și oase de animal nearse. Caracteristicile complexului pledează pentru încadrarea sa în categoria gropilor menajere.

Complexul 081 (dimensiuni: $3,20 \times 3,10$ m; ad. = $0,90$ m) (Pl. XXII, XXX/2)

Complexul a fost observat odată cu complexul 080, sub forma unei pete de mari dimensiuni, având formă circulară. Pereții gropii erau ușor tronconici. Umplutura gropii consta din pământ cenușiu, amestecat cu urme de chirpici și cărbune și câteva lentile de galben. În partea de est s-a observat intersectarea acesteia cu complexul 080, într-un nivel de pământ brun-gălbui cu puțină cenușă. Din inventarul gropii provin fragmente ceramice (între care un vas grosier întregibil și posibil o ceșcuță întregibilă), bucăți de lipitură, un fragment de râșniță și oase de animal, prelucrate și neprelucrate.

Complexul 088 (dimensiuni: $4,30 \times 3,40$ m; ad. = $1,30$ m) (Pl. XXIII)

Complexul a apărut (în colțul de NE al suprafeței de cercetare S_{IX}) ca o pată de mari dimensiuni de culoare cenușie. Date fiind dimensiunile sale, s-a recurs la casetarea martorilor din acest colț al suprafeței de cercetare, groapa putând fi astfel mai bine conturată (extinderea complexului spre vest printr-o alveolare. Umplutura gropii consta din pământ de culoare cenușie, cu consistență făinoasă (prăfoasă, pulverulentă), cu urme de chirpici și cărbune și multe lentile de lut galben în partea inferioară. În interiorul structurii, au putut fi observate 2–3 trepte în jumătatea de nord; pereții gropii aveau formă neregulată. Alveolarea din partea de vest se adâncește doar $0,30$ m față de nivelul de conturare al gropii. Din inventarul gropii provin mai multe fragmente ceramice (posibil un vas grosier întregibil și fragmente ceramice cu decor canelat), câteva bucăți de lipitură de chirpici și oase de animal, nearse. Cel mai probabil, complexul a avut inițial funcționalitatea de locuință adâncită (bordei), dar nu au mai putut fi surprinse gropi de pari nici în exterior, nici în interior, datorită perturbărilor antropice moderne în nivelurile (1) și (2). Alveolarea din partea vestică ar putea reprezenta fie o zonă de acces, fie resturi ale unei anexe a locuinței (groapă de provizii).

Complexul 110 (dimensiuni: $1,40 \times ?$) (Pl. XXIV)

La aproximativ $0,50$ m sub nivelul actual în stratul de cultură a apărut o aglomerare de lipitură și chirpici. Partea estică a acestui context a fost afectată în timpul decapării cu mijloace mecanice. Este foarte probabil ca aceste bucăți de lipitură și chirpici să reprezinte resturi ale unui perete (incendiat ?) prăbușit, având în vedere și amprenta termică observată în solul de culoare neagră, compact. Nu s-a observat conturul unei gropi, iar limitele exacte ale acestei aglomerări nu au putut fi stabilite. Printre fragmentele de chirpici au apărut și câteva fragmente ceramice (atipice) și oase de animal, nearse.

CONCLUZII

Analiza preliminară a materialului arheologic descoperit (ceramică, piese de metal și resturi faunistice) arată faptul că, din punct de vedere cronologic, această stațiune preistorică se datează, foarte probabil, în perioada de la finalul epocii bronzului și începutul celei a fierului (Bz C/D – Ha A₁, secolele XIV/XIII–XII a. Chr), fiind de subliniat asocierea unor elemente caracteristice culturii Noua (ca de exemplu toarte cu buton, omoplați crestați) (Pl. XXXI/A, XXXV/2) cu materiale hallstattiene timpurii (precum cele din perioada timpurie a orizontului cu ceramică cu decor canelat) (Pl. XXXI/B), atât în stratul de cultură (destul de perturbat însă de intervenții antropice moderne), cât și în cadrul unora dintre complexe.

În ceea ce privește contextul arheologic general al sitului, este de subliniat, încă o dată, faptul că nivelurile superioare ale depunerii arheologice și configurația terenului au fost semnificativ perturbate de livada de pomi fructiferi și conductele de aducțiune ale sistemului de irigație care au existat aici în ultimele 3–4 decenii. Prin urmare încadrarea cronologică propusă – având caracter de ipoteză de lucru, în contextul procesării preliminare post-săpătură a materialului arheologic – pentru acest sit se bazează, în special, pe asocierile de material din complexe (considerate ca fiind contexte certe) (Pl. XXVI) și nu pe materialul descoperit în nivelurile arheologice, anume nivelul (2) și nivelul (3).

Există însă o serie de date preliminare care indică faptul că situl de la Aurel Vlaicu - Obreza ar putea constitui una dintre cele mai vestice stațiuni arheologice în care este documentată existența unor materiale caracteristice ale culturii Noua⁵², fapt ce trebuie coroborat cu o serie de indicii privind o evoluție târzie a unor elemente tardive ale acestei culturi în zona vestică/sud-vestică a Transilvaniei și contemporaneitatea acestora cu elemente specifice perioadei Hallstatt-ului timpuriu (inclusiv orizontul cu ceramică cu decor canelat)⁵³. Prin urmare, chiar și în acest stadiu preliminar al analizei post-săpătură, situl de la Aurel Vlaicu - Obreza oferă argumente în sprijinul ipotezei formulate anterior de o serie de cercetători în domeniu referitoare la un anumit „sincronism” între finalul culturii Noua (o eventuală fază a III-a) și începuturile primei epoci a fierului (Hallstatt-ului timpuriu), caracterizate inclusiv prin ceramică canelată pentru spațiul vestic și sud-vestic al României⁵⁴. Desigur, toate acestea reprezintă, pentru moment, numai ipoteze de lucru, care urmează să fie validate sau nu odată cu finalizarea procesării post-săpătură a materialelor și datelor colectate cu prilejul cercetării unei părți a sitului în discuție⁵⁵, dar și de alte cercetări viitoare în cadrul sitului arheologic Aurel Vlaicu - Obreza.

BIBLIOGRAFIE

*** 1980	<i>Hunedoara. Monografie</i> , București, 1980
*** 1982	<i>Enciclopedia geografică a României</i> , București, 1982
Alexandrescu 1966	Alexandrina Alexandrescu, <i>Die Bronzeschwerter aus Rumänien, Dacia N.S.</i> , 10, 1966, p. 117–190
Andrieșescu 1912	I. Andrieșescu, <i>Contribuție la Dacia înainte de romani</i> , Teză de doctorat la Facultatea de Litere și Filosofie din Iași, Tipărită cu cheltuiala Fundației Carol I și a Casei Școalelor, Iași, 1912

⁵² Florescu 1991, 101, nr. 394 (Petrești, jud. Alba); 118, nr. 488 (Sibișeni – Vințu de Jos, jud. Alba); 123, nr. 518 (Șoimuș, jud. Hunedoara); 126–127, nr. 534–535 (Tărtăria, jud. Alba); 142, nr. 595 (Vințu de Jos, jud. Alba). Este de remarcat că unul dintre cele mai vestice puncte cunoscute cu material tipic culturii Noua este cel de la Șoimuș (jud. Hunedoara); acestuia i se adaugă o serie de descoperiri din cuprinsul Culoarului Orăștiei, precum și din zona Alba Iulia – Sebeș. De asemenea, pentru alte descoperiri de tip Noua în zona vestică a Transilvaniei, vezi Ciugudean 2010, 159–160.

⁵³ Petrescu-Dâmbovița 2001, 285; László 2001, 305–306, 308–309, 312–313; Ciugudean 2010, 163, 166–167; Popa, Totoianu 2010, 220, 243–244; Ciugudean 2011, 72–73, 81; Ciugudean 2012, 232–234, 240; Dietrich 2014, 282–321

⁵⁴ Ciugudean 2010, 163–165, 172 (inclusiv cu bibliografia mai veche referitoare la această problemă), 184, fig. 4

⁵⁵ Publicarea monografică a rezultatelor cercetărilor arheologice preventive efectuate în anul 2012 în cadrul sitului Aurel Vlaicu - Obreza este preconizată pentru finalul anului 2015, în cadrul seriei „Monografii” a Muzeului Național de Istorie a României.

- Andrițoiu 1979 I. Andrițoiu, Contribuții la repertoriul arheologic al județului Hunedoara, *Sargetia*, 14, 1979, p. 15–34
- Andrițoiu 1988–1991 I. Andrițoiu, Istoricul și stadiul actual al cercetărilor privind epoca bronzului în sud-vestul Transilvaniei, *Sargetia*, 21–24, 1988–1991, p. 25–31
- Aubin 2014 G. Aubin, L'archéologie préventive, hier et aujourd'hui, în G. Aubin, B. Mandy (texts réunis par), *L'archéologie préventive : une démarche responsable. Actes des Rencontres autour de l'archéologie préventive 21–22 novembre 2012*, Ministère de la Culture et de la Communication. Direction générale des patrimoines – sous-direction de l'archéologie, Paris, 2014, p. 15–25
- Aubin, Mandy 2014 G. Aubin, B. Mandy (texts réunis par), *L'archéologie préventive : une démarche responsable. Actes des Rencontres autour de l'archéologie préventive 21–22 novembre 2012*, Ministère de la Culture et de la Communication. Direction générale des patrimoines – sous-direction de l'archéologie, Paris, 2014
- Berciu, Popa 1967 I. Berciu, Al. Popa, Depozitele de bronzuri de la Zlatna și Aurel Vlaicu, *Apulum*, 7, 1967, p. 73–84
- Blăjan 1989 M. Blăjan, Contribuții la repertoriul așezărilor rurale antice din Dacia romană, *Apulum*, 26, 1989, p. 283–334
- Borș 2014 Corina Borș, *Protejarea patrimoniului arheologic din România. Despre situri și monumente arheologice din perspective evoluției cadrului legislative în context european*, Cluj-Napoca, 2014
- Borș et alii 2013 Corina Borș, S. Dobrotă, Luciana Irimuș, C. Rișcuța, V. Rumeș, C.-D. Țuțuianu, Aurel Vlaicu - Obreza (Autostrada A1, lot 1, sit 2 – km 4+900–5+150), *CCA*, 2013, p. 211–212, nr. 115
- Bratu 2009 Olimpia Bratu, *Depuneri de bronzuri între Dunărea Mijlocie și Nistru în secolele XIII–VII a. Chr.*, București, 2009
- Ciugudean 2010 H. Ciugudean, The Late Bronze Age in Transylvania (with primary focus on the central and Southern areas), în: L. Marta (ed./Hrsg.), *Amurgul Mileniului II a. Chr. în Câmpia Tisei și Transilvania / Das Ende des 2. Jahrtausendes v. Chr. auf der Theiss-Ebene und Siebenbürgen. Simpozion / Symposium, Satu Mare 18–19 iulie 2008, Satu Mare. Studii și Comunicări. Seria Arheologie*, XXVI/1, Satu Mare, 2010, p. 157–202
- Ciugudean 2011 H. Ciugudean, Periodizarea culturii Gáva în Transilvania în lumina noilor cercetări, *Apulum*, 48, 2011, p. 69–102
- Ciugudean 2012 H. Ciugudean, The Chronology of the Gáva Culture in Transylvania, în W. Blajer (ed.), *Peregrinationes Archaeologicae in Asia et Europa Joanni Chochorowski dedicatae*, Kraków, 2012, p. 229–243
- Damian et alii 2012 P. Damian, I. Bocan, E. Dumitrașcu, D. Ene, S. Ene, M. Streinu, Autostrada Orăștie – Sibiu, Lot 1 (Orăștie – Sebeș), km 00+000–24+110, jud. Hunedoara, Alba, *CCA*, 2012, nr. 156, p. 280
- Dietrich 2014 Laura Dietrich, *Die mittlere und späte Bronzezeit und die ältere Eisenzeit in Südosiebenbürgen aufgrund der Siedlung von Rotbav*, Teil 1–2, Universitätsforschungen zur Prähistorischen Archäologie, Band 248, Verlag Dr. Rudolf Habelt GmbH, Bonn, 2014
- Drewett 2010 P. Drewett, *Field Archaeology. An Introduction*, 2nd edition, Routledge, London, 2011
- Florescu 1991 A.C. Florescu, *Repertoriul culturii Noua-Coslogeni din România. Așezări și necropole / Répertoire de la culture Noua – Coslogeni en Roumanie*, CCDJ, IX, 1991
- Jacob 2014 J.-P. Jacob, Introduction, în G. Aubin, B. Mandy (texts réunis par), *L'archéologie préventive : une démarche responsable. Actes des Rencontres autour de l'archéologie préventive 21–22 novembre 2012*, Ministère de la Culture et de la Communication. Direction générale des patrimoines – sous-direction de l'archéologie, Paris, 2014, p. 189–190
- László 2001 A. László, Prima epocă a fierului, în vol. *Istoria Românilor. Moștenirea timpurilor îndepărtate*, vol. 1, București, 2001, p. 294–326
- Legea nr. 2001-44/2001 (Franța) *Loi n°2001-44 du 17 janvier 2001 relative à l'archéologie préventive*, version consolidée au 24 février 2004, disponibilă on-line <http://www.legifrance.gouv.fr> (accesat 15.10.2014)

- Giurgiu-Ardeu 1995–1996 Adriana Giurgiu-Ardeu, Contribuții privind stadiul cercetării Hallstattului timpuriu în spațiul intracarpatic, *Sargetia*, 26, 1, 1995–1996, p. 189–226
- Grant, Gorin, Fleming 2008 J. Grant, S. Gorin, N. Fleming, *The archaeology coursebook: An Introduction to study Skills, Topics and Methods*, Routledge, 2008
- Greene 2002 K. Greene, *Archaeology: an introduction*, 4th edition, Routledge, 2002
- Horedt 1944 K. Horedt, Die vorgeschichtliche und römische Abteilung des Baron Brukenthalischen Museum. Ein Überblick, *Mitteilungen aus dem Baron Brukenthalischen Museum*, N.F., Jg. 9/10, Hermannstadt/Sibiu, 1944
- Neumann, Sanford 2001 T.W. Neumann, R.M. Sanford, *Practicing Archaeology. A Training Manual for Cultural Resources Archaeology*, Walnut Creek, California, 2001 (6th edition)
- Orghidan 1969 N. Orghidan, E. Nicolae (ed.), *Văile transversale din România: Studiu geomorfologic*, București, 1969
- Petrescu-Dâmbovița 1977 M. Petrescu-Dâmbovița, *Depozitele de bronzuri din România*, București, 1977
- Petrescu-Dâmbovița 2001 M. Petrescu-Dâmbovița, Mircea, Perioada târzie a epocii bronzului, în vol. *Istoria Românilor. Moștenirea timpurilor îndepărtate*, vol. 1, București, 2001, p. 272–287
- Popa 1998 C. I. Popa, Noi descoperiri aparținând bronzului timpuriu în bazinul mijlociu al Mureșului și câteva considerații privind etapa finală a acestei perioade în Transilvania, *Apulum*, 35, 1998, p. 47–85
- Popa 2011 C. I. Popa, *Valea Cugirului din preistorie până în zorii epocii moderne*, Monumenta archaeologica et historica, Cluj-Napoca, 2011
- Popa 2002 D. Popa, *Villae, vici, pagi. Așezările rurale din Dacia romană intracarpatică*, Bibliotheca Septemcastrensis, II, Sibiu, 2002
- Popa, Totoianu 2010 C. I. Popa, R. Totoianu, Noi opinii privitoare la evoluția cultural a bronzului târziu în zona central și sud-vest transilvăneană, în vol. *Aspecte ale epocii bronzului în Transilvania (între vechile și noile cercetări)*, Bibliotheca Musei Sabiensis, I, Sebeș, 2010, p. 171–291
- PPG16 (Marea Britanie) ***, *Planning Policy Guidance 16: Archaeology and planning*, 1990, disponibilă on-line <http://www.planningportal.gov.uk/planning/planningpolicyandlegislation/previousenglishpolicy/ppgpps/ppg16> (accesat 15.10.2014)
- Renfrew, Bahn 2008 C. Renfrew, P. Bahn, *Archaeology: Theories, Methods and Practice*, 5th edition, Thames & Hudson, Londra, 2008
- Rișcuța et alii 2011 C. N. Rișcuța, A.T. Marc, Ioana Lucia Barbu, I.A. Bărbat, Cercetări arheologice în județul Hunedoara pe traseul autostrăzii (tronsoanele Lugoj – Deva și Orăștie – Sibiu), *Sargetia*, S.N., 2, 2011, p. 53–134
- Roskams 2001 S. Roskams, *Excavation*, Cambridge Manuals in Archaeology, Cambridge University Press, 2001
- Rusu 1963 M. Rusu, Die Verbreitung die Bronzehorte in Transilvannien vom Ende Bronzezeit in die mittlere Hallstattzeit, *Dacia N.S.*, 7, 1963, p. 177–210
- Westcott, Brandon 2000 Konnie L. Westcott, J. Brandon (eds.), *Practical Applications of GIS for Archaeologists. A Predictive Modeling Toolkit*, Taylor Francis, London 2000

LIST OF ILLUSTRATION

- Pl. I** Location of the site on ortophotomap (2005)
- Pl. II** Location of the site on historic maps
- Pl. III** General views at the beginning and the completion of the preventive archaeological excavations
- Pl. IV** General views during the preventive archaeological excavations
- Pl. V** Layout of the excavation units
- Pl. VI** Layout of the archaeological complexes
- Pl. VII** Main cross-section profile of S_{IX}, km 5+020 – km 5+114, orientation SW–NE
- Pl. VIII** Detail images of certain parts of cross-sections profiles
- Pl. IX** Complex 012: **1.** Ground plan and profile; **2–4.** Images during the identification, cross-sectioning and completion

- Pl. X** Complex 017: 1. Ground plan and profile; 2–4. Images during the identification, cross-sectioning and completion
- Pl. XI** Complex 019, 1. Ground plan and profile; 2–4. Various excavation stages
- Pl. XII** Complex 041, 1. Ground plan and profile; 2–4. Images during the identification, cross-sectioning and completion
- Pl. XIII** Complex 045: 1. Ground plan and profile; 2–4. Various excavation stages
- Pl. XIV** Complex 048: 1. Ground plan and profile; 2–7. Various excavation stages
- Pl. XV** Complexes 051–052 (from left to right), ground plans and profiles
- Pl. XVI** Complexes 051–052, Images during the identification, cross-sectioning and completion: 1–3. Complex 051; 4–5. Complex 052
- Pl. XVII** Complexes 055–056 (from left to right), ground plans and profiles
- Pl. XVIII** Complexes 055–056, Images during the identification, cross-sectioning and completion: 1. Complex 055, 2. Complex 056
- Pl. XIX** Complex 058: 1. Ground plan and profile; 2–4. Images during the identification, cross-sectioning and completion
- Pl. XX** Complex 064: 1. Ground plan and profile; 2–4. Images during the identification, cross-sectioning and completion
- Pl. XXI** Complex 069: 1. Ground plan and profile; 2–4. Images during the identification, cross-sectioning and completion
- Pl. XXII** Complexes 080–081: 1–3. Images during the identification, cross-sectioning and completion complex 081; 4. ground plans and profiles (from left to right) Complexes 080 and 081; 5–7. Images during the identification, cross-sectioning and completion Complex 080
- Pl. XXIII** Complex 088: 1. Ground plan and profile; 2–4. Images during the identification, cross-sectioning and completion
- Pl. XXIV** Complex 110: 1. Ground plan and profile; 2–3. Images during the identification, cross-sectioning and completion
- Pl. XXV** Distribution of special archaeological material
- Pl. XXVI** Noua type pottery and channelled pottery
- Pl. XXVII** Typical pottery fragments of complexes' inventory (selective): 1. Complex 013; 2–3. Complex 012; 4. Complex 015; 5. Complex 016; 6. Complex 017
- Pl. XXVIII** Typical pottery fragments of complexes' inventory (selective): 1. Complex 043; 2. Complex 036; 3. Complex 030; 4. Complex 033; 5. Complex 041; 6. Complex 018
- Pl. XXIX** Typical pottery fragments of complexes' inventory (selective): 1. Complex 047; 2. Complex 052; 3. Complex 048; 4. Complex 067; 5. Complex 055; 6. Complex 051
- Pl. XXX** Typical pottery fragments of complexes' inventory (selective): 1. Complex 097; 2. Complex 081; 3. Complex 069; 4. Complex 120; 5. Complex 079; 6. Archaeological layer
- Pl. XXXI** A. Noua type pottery fragments (selective): 1–2. Complex 120; 3. Complex 015; 4. Complex 012; 5. Complex 048; B. Channelled pottery fragments (selective): 1–2. Complex 012; 3. Complex 001; 4–7. Complex 097; 8–11. Complex 051; 12. Complex 041; 13. Complex 013
- Pl. XXXII** Restored ceramic vessels (selective): 1–2. Complex 081; 2. Complex 111; 3. Complex 033; 4. Complex 053; 5. Archaeological layer; 6. Complex 100; 7. Archaeological layer
- Pl. XXXIII** Restored ceramic vessels (selective): 1. Northern main cross-section profile of S_V; 2. Complex 111; 3. Complex 081; 4–7. Complex 056
- Pl. XXXIV** Clay objects: 1. weights; 2. unperforated disk; 3. miniature chariot wheels; 4. spindle-whorls / perforated disk
- Pl. XXXV** 1. Lithic material (tools and cast moulds); 2. Objects of processed bones
- Pl. XXXVI** 1. Bronze objects (castings scraps, pins, dagger, small knife); 2. Iron knife
- Pl. XXXVII** Drawings of restored potter vessels (selective)
- Pl. XXXVIII** Drawings of restored potter vessels (selective)
- Pl. XXXIX** Drawings of restored potter vessels (selective)
- Pl. XL** Drawings of restored potter vessels (selective)

CORINA BORȘ, LUCIANA RUMEGA-IRIMUȘ, VLAD RUMEGA-IRIMUȘ, SEBASTIAN DOBROTĂ
Muzeul Național de Istorie a României
corina.bors73@gmail.com; luciana_dr@yahoo.com; vladrumega@gmail.com
CĂTĂLIN RIȘCUȚA, COSTIN ȚUȚUIANU
Muzeul Civilizației Dacice și Romane

Încadrarea zonei cercetate pe ortofotoplan (2005)

Harta iosefină a Transilvaniei (1769-1773)

Harta topografică a României 1:25.000 (1977-1985)

Localizarea sitului pe hărți istorice

Imagini de ansamblu de la începutul și finalizarea săpăturii

Aspecte din timpul săpăturii

Dispunerea complexelor arheologice

km 5 + 020

km 5 + 114

0 2 m

1	Vegetal		
2	Strat negru, sfârâncios cu pigment de chirpici și material arheologic, puternic afectat de lucrări agricole și livadă		
3	Strat brun-cenușiu amestecat cu chirpici, cărbune, cenușă dar cu material arheologic mai puțin		
4	Galben steril		
	Umplutură complexe		
	Ceramică		Rădăcini pomi
	Chirpici		Os de animal
	Piatră		

Profil magistral S_{IX}, km 5+020–km 5+114, orientare SV–NE

1.

2.

3.

Imagini de detaliu al unor porțiuni de profile magistrale

Complexul 012: 1. Desen grund și profil; 2-4. Imagini de la conturare, secționare și finalizare

Complexul 017: 1. Desen grund și profil; 2–4. Imagini de la conturare, secționare și finalizare

2.

3.

4.

5.

6.

7.

Complexul 019: 1. Desen grund și profil; 2-7. Diverse etape din timpul cercetării complexului

Complexul 041: 1. Desen grund și profil; 2–4. Imagini de la conturare, secționare și finalizare

Complexul 045: 1. Desen grund și profil; 2-4. Diverse etape din timpul cercetării complexului

2.

3.

4.

5.

6.

7.

1.

Complexul 048: 1. Desen grund și profil; 2-7. Diverse etape din timpul cercetării complexului

Complexele 051–052 (de la stânga spre dreapta), desene grund și profil

1.

4.

2.

5.

3.

6.

Complexele 051–052, imagini de la conturare, secționare și finalizare: 1–3. Complexul 051, 4–5. Complexul 052

Complexele 055–056, imagini de la conturare, secționare și finalizare: **1.** Complexul 055; **2.** Complexul 056

- Pământ negru compact cu urme de chirpici și cărbune
- Lut galben steril amestecat cu incluziuni de negru și calcar
- Pietriș nativ, calcaros

1.

2.

3.

4.

Complexul 058: 1. Desen grund și profil; 2–4. Imagini de la conturare, secționare și finalizare

Complexul 064: 1. Desen grund și profil; 2–4. Imagini de la conturare, secționare și finalizare

2.

3.

4.

Complexul 069: 1. Desen grund și profil; 2–4. Imagini de la conturare, secționare și finalizare

Complexele 080–081: 1–3. Imagini de la conturare, secționare și finalizare (complex 081);
 4. Desene grund și profil (de la stânga la dreapta), complexele 080–081; 5–7. Imagini de la conturare, secționare și finalizare (complex 080)

- Pământ cenușiu făinos cu urme de cărbune și chirpic
- Pământ cenușiu făinos cu urme de cărbune și chirpic, multă cenușă și galben
- Lut galben murdar, probabil groapă de animal

1.

2.

3.

4.

Complexul 088: 1. Desen grund și profil; 2-4. Imagini de la conturare, secționare și finalizare

0 1 m

- Pământ negru compact puternic pigmentat cu arsură roșie și cărbune
- Pământ negru-cafeniu amestecat cu chirpici
- Strat de cultură negru compact slab pigmentat cu chirpici
- Ceramică
- Chirpici și lipitură vatră

1.

2.

3.

Complexul 110: 1. Desen grund și profil; 2–3. Imagini de la conturare, secționare și finalizare

0 10 cm

Fragmente ceramice tipice din inventarul complexelor (selectiv):
 1. Complexul 013; 2-3. Complexul 012; 4. Complexul 015; 5. Complexul 016; 6. Complexul 017

0 10 cm

Fragmente ceramice tipice din inventarul complexelor (selectiv):
 1. Complexul 043; 2. Complexul 036; 3. Complexul 030; 4. Complexul 033; 5. Complexul 041; 6. Complexul 018

1.

2.

3.

4.

5.

6.

0 10 cm

Fragmente ceramice tipice din inventarul complexelor (selectiv):

1. Complexul 047; 2. Complexul 052; 3. Complexul 048; 4. Complexul 067; 5. Complexul 055; 6. Complexul 051

1.

2.

3.

4.

5.

6.

0 10 cm

Fragmente ceramice tipice din inventarul complexelor (selectiv):
1. Complexul 097; 2. Complexul 081; 3. Complexul 069; 4. Complexul 120; 5. CPL omplexul 079; 6. Strat

A

B

A. Fragmente ceramice cu decor de tip Noua (selectiv): 1-2. Complexul 120; 3. Complexul 015; 4. Complexul 012; 5. Complexul 048; B. Fragmente ceramice cu decor canelat (selectiv): 1-2. Complexul 012; 3. Complexul 001; 4-7. Complexul 097; 8-11. Complexul 051; 12. Complexul 041; 13. Complexul 013

0 10 cm

Vase ceramic restaurate (selectiv): 1–2. Complexul 081; 2. Complexul 111; 3. CPLomplexul 033; 4. Complexul 053; 5. strat; 6. Complexul 100; 7. strat

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

0 10 cm

Vase ceramice restaurate (selectiv): 1. Profil magistral nordic al S. V; 2. Complexul 111; 3. Complexul 081; 4-7. Complexul 056

1.

2.

3.

4.

0 10 cm

Piese din lut: 1. „Căței” de vatră/greutăți; 2. Disc neperforat; 3. Rotițe de car miniatural; 4. Fusaiole/disc perforat

0 10 cm

1. Material litic (unelte și forme/tipare de turnare); 2. Piese din os prelucrat

0 10 cm

1. Piese din bronz (resturi de turnare, ace, pumnal, cuțitaș); 2. Cuțit din fier

0 1 cm

Desene vase ceramice restaurate (selectiv)

Desene vase ceramice restaurate (selectiv)

0 1 cm

Desene vase ceramice restaurate (selectiv)

0 1 cm

A small horizontal scale bar with a black segment on the left and a white segment on the right, used to indicate the size of the objects.

Desene vase ceramice restaurate (selectiv)